

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti

№2(1)
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

*Elektron nashr. 638 sahifa,
2-fevral, 2026-yil.*

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapirjanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis instituti dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Doniyorov S. M. – “Yangi O'zbekiston” va “Pravda Vostoka” gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari nomzodi (PhD)
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: “Tadbirkor va ishbilarmon” MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G'. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the Editorial Board of the newspapers "Yangi Uzbekiston" and "Pravda Vostoka", Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Candidate of Philological Sciences (PhD)

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan **№C-5669363** reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

O'quvchilarni intellektual rivojlantirishning psixologik omillari.....	22
<i>Ashurov Ramzidin Ramazonovich</i>	
Maktabgacha ta'limda bolaning kitobxonlik madaniyatini shakllantirishda oila bilan ishlashning nazariy asoslari	27
<i>Jumanova Fatima Uralovna, Allaberganova Munisa Begimboy qizi</i>	
Maktabgacha ta'lim tizimida axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan samarali foydalanishning metodologik asoslari	32
<i>Jo'rayeva Nargiza Tairovna, Bekbergenova Yulduz Tanirbergen qizi</i>	
Faoliyatli yondashuv asosida maktabgacha 6-7 yoshli bolalarda nutqiy ko'nikmalarini rivojlantirish metodikasi	35
<i>Ziyodullayeva Mohirabonu Ikromjon qizi</i>	
Davlat ta'lim muassasalarida manfaatlar to'qnashuvini boshqarishning tashkiliy-huquqiy mexanizmlari ...	39
<i>Xaybatullaeva Sojidxon Ziyatullayevna</i>	
Umumta'lim maktablarida jismoniy tarbiya darslarining samaradorligini oshirishda integratsion yondashuv	42
<i>Kamoliddinov Mirzohid</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining mantiqiy tafakkurini rivojlantirishda interfaol metodlarning samaradorligi	45
<i>Kamoliddinova Dilnoza Axmadilaxanovna</i>	
Bo'lajak tarbiyachilarda kreativ faollikni rivojlantirish mexanizmlari.....	48
<i>Nurjanova Rayxan Urazbaevna</i>	
Sinf biologiya fanini o'qitishda TIMSS topshiriqlardan foydalanish metodikasi va baholash mezonlari	52
<i>Xaitboyeva Dilorom Rustam qizi</i>	
Qandli diabet tashxisli bemorlarda shaxs tuzilmasining emotsional komponentlari	56
<i>Sadikova Umida Botirovna</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalar nutqini rivojlantirishda pedagogik diagnostikani amalga oshirishning natijaviyligi	60
<i>Maxmutazimova Yulduz Raxmatovna, Qodirova Shaxnoza Saidazim qizi</i>	
Kasbiy imij shakllanishida psixologik jihatlarning tafovutlari	64
<i>Aminova Dilnoza Orifjonovna</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlari direktorlarining jamoa bilan ishlash jarayonida yetakchilik kompetensiyalarini rivojlantirish	69
<i>Abdiyeva Fazilat Fayzulla qizi</i>	
Kichik maktab yoshidagi bolalar shaxsi rivojlanishida psixologik moslashuvning tipik xususiyatlari	73
<i>Mirsaitova Guzal Baxodirovna</i>	
Oliy ta'lim tizimida variativ modellastirish asosida talabalarning kreativ faoliyatini rivojlantirishda zamonaviy pedagogik texnologiyalarining qo'llanilishi	76
<i>Quvvatova Mohira Hikmatillayevna</i>	
Interfaol treninglar orqali o'qituvchilarning innovatsion fikrlashini rivojlantirish tajribasi	79
<i>Abdiyeva Shodiyona Yodgor qizi</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda milliy qadriyatlar asosida axloqiy tarbiyani shakllantirishning ahamiyati.....	82
<i>Zulayxo Nazarova, Qarshiboyeva Muxlisa Ismatullo qizi</i>	
Ijodiy qobiliyatni o'stirishda pedagogik mahorat va innovatsion metodlar	85
<i>Mutallibova Odinaxon Mirzaolimjon qizi</i>	
Umumiy o'rta ta'lim maktablarida olimpiadalarga tayyorlashda masalalar yechish texnologiyasi 11-sinf misolida	89
<i>Aslonov Xayrullo Shukrullo o'g'li</i>	

Bokschi qizlarni texnika taktikasini takomillashtirish.....	94
<i>Axmedov Latifjon G'ayrat o'g'li</i>	
Ixtisoslashtirilgan terminologiyaning asosiy lingvistik xususiyatlari	99
<i>Axmedova Dilnoza Anvarovna</i>	
Interfaol metodlar orqali zamonaviy darslarni tashkil etishning o'ziga xos tendensiyalari	102
<i>Bakirov Otabek Bo'ranovich</i>	
Boshqaruv psixologiyasi terminlarini tarjima qilishning metodologik muammolari	106
<i>D. J. Norboyeva</i>	
Raqamli transformatsiya sharoitida oliy ta'lim muassasalari talabalari ruhiyatiga virtual muhitning salbiy ta'siri	110
<i>Giyosov Ulug'bek Eshpulatovich, Turayeva Nigora Husniddin qizi</i>	
Hamshiralik ishida raqamli texnologiyalardan foydalanishning samaradorligi.....	113
<i>Rasulova Gulmira, Amonova Dildora, Abdurahmonov Aziz, Hakimova X. X.</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida kognitiv qobiliyatlarni shakllantirishda zamonaviy pedagogik yondashuvlar	117
<i>Jumayev Xushboq Soatmumin o'g'li</i>	
Principles of Organising Autonomous Learning.....	121
<i>Khazratova Zukhra Mamaraimovna</i>	
Najot – ta'limda, najot-tarbiyada	124
<i>Mo'minova Manzura Mamasodiqjonovna</i>	
Educational Potential of Museum Pedagogy and Criteria for its Application in Developing Historical Thinking of Pre-Service History Teachers.....	127
<i>Niyozov Javlonbek</i>	
Landshaft dizayni vastasida bo'lajak maktabgacha ta'lim tashkilotlari tarbiyachilarining estetik va kreativ ko'nikmalarini rivojlantirish	131
<i>Radjapova Zuxra Tirkashevna</i>	
Abdulla Avloniy pedagogik merosida shaxs psixologiyasi masalalari.....	134
<i>S. O. Mamarasulov, D. A. Egamberdiyeva</i>	
TBL metodini qo'llash orqali o'quvchilarning madaniyati va ijtimoiy muloqot ko'nikmalarini rivojlantirish....	138
<i>Sodikova Oyshakhon Muxammadsodik</i>	
Pedagogik innovatsiyalarni boshqarishning nazariy-metodologik asoslari.....	142
<i>Solihova Barno Sodiq qizi</i>	
Boshlang'ich ta'lim magistratura talabalarining ijodiy faolligini rivojlantirish shart-sharoitlari	146
<i>Yarmatov Shermo'min Rahmatovich</i>	
Формирование готовности родителей детей старшего дошкольного возраста к выполнению воспитательной функции в семье.....	149
<i>Атаджанова Сохиба Талиповна</i>	
Redjio pedagogik yondashuv asosida maktabgacha katta yoshdagi bolalarda mantiqiy fikrlash ko'nikmalarini shakllantirish pedagogik muammo sifatida	152
<i>Djamilova Nargiza Nuritdinovna, Otahonova Marjona</i>	
Talabalarda algoritmik kompetentlikni rivojlantirishning sun'iy intellekt va Big Data Analytics asosida o'quv faoliyatini real vaqt rejimida kuzatuvchi va boshqaruvchi konseptual modelni takomillashtirish.....	155
<i>Kayumova Nazokat Rashitovna</i>	
Raqamli ta'lim muhitida chet tili o'qituvchilari va talabalar o'rtasidagi interaktsiyaning pedagogik samaradorligi va innovatsion mexanizmlari	163
<i>Eshonqulova Umida Xolmirzayevna</i>	
MTTlarda nutqni rivojlantirishga doir mashg'ulotlarda interfaol usullardan foydalanish texnologiyasi	168
<i>To'laboyeva Iqbolaxon Olimjonovna</i>	
Ta'lim jarayonidagi konfliktlar.....	173
<i>Abulova Mohigul Komiljonzoda</i>	
Talabalarining bolalarda ijtimoiy moslashuvni shakllantirishga kasbiy tayyorgarligini takomillashtirish	176
<i>Inomova Mahliyo Yusuf qizi</i>	

Shaxs tuzilmasida ma'naviy intellekt: nazariy-metodologik tahlil va psixologik interpretatsiya	179
<i>Mirxoliqova Charos Xabibullaevna</i>	
18-20 yoshli belbog'li kurashchilarning musobaqa oldi jismoniy tayyorgarliklari	183
<i>Muzafarov Muxammadali Maxsudovich</i>	
Talabalarda mustaqil ta'lim topshiriqlaridan foydalanib kasbiy madaniyatini rivojlantirishga zamonaviy yondashuvlar (boshlang'ich ta'limda tarbiya fani misolida)	187
<i>Yadgarova Surayyo</i>	
Maktab o'quvchilariga pedagogik ta'sir ko'rsatishda o'quvchilarning individual xususiyatlarini hisobga olish	190
<i>Yo'ldoshova Shahlo Shukurullo qizi</i>	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarini ma'naviy-ma'rifiy faoliyatga tayyorgarligini rivojlantirishning nazariy tahlili	194
<i>Yusupova Sanobar Odil qizi</i>	
Типология научного текста: от жанровой классификации к дискурсивной модели	197
<i>Бахтияр Катибжанович Саттаров</i>	
Взаимодействие педагога и семьи в профилактике и преодолении стресса у детей дошкольного возраста	201
<i>Г. С. Алиходжаева, Х. Рахимова</i>	
Условия эффективности инклюзивного образования	206
<i>Г. С. Алиходжаева, Л. О. Бекмуродова</i>	
Педагогическая готовность к обучению в школе детей билингов	211
<i>Г. С. Алиходжаева, Н. А. Ганиева</i>	
Педагогические условия формирования эмоционального интеллекта у дошкольников	216
<i>Джалилова Феруза Намазовна</i>	
Milliy meros va musiqiy madaniyatning yosh avlod tarbiyasidagi o'rni	219
<i>Zuhridin Azizov</i>	
Госпитальная школа как пространство поддержки и развития ребёнка (на примере госпитальной школы при детской клиники Синсиннати, США)	222
<i>Муминов Р. Р., Хакимова Н. Х., Набиева Г. Г.</i>	
Интерактивные формы работы в процессе профориентации детей дошкольного возраста	227
<i>Н. Т. Жураева, С. М. Ахмеджанова</i>	
Samarali hamkorlikdagi faoliyatga tayyorlashga oid yondashuvlar	231
<i>Hojiyeva Zulfiya O'ktamovna</i>	
Поэтапное вовлечение детей с расстройствами аутистического спектра в дошкольное инклюзивное образование: комплексный анализ научно-теоретических и практических подходов	234
<i>Сабина Рагимова Ровшан кызы, Айсель Масимова Арастун кызы</i>	
Umumta'lim maktablarida fizika fanini o'qitish metodikasini rivojlantirishda sun'iy intellektdan foydalanishni boshqarishni takomillashtirish	245
<i>Allaniyazova Bibigul Sarsenbay qizi</i>	
Boshlang'ich sinflarda ona tili va o'qish savodxonligi darslariga kreativ fikrlash asosida tayyorlash	248
<i>Botirova Jumagul Chori qizi</i>	
Boshlang'ich sinflarda fanlarni o'qitish metodikasini rivojlantirishda sun'iy intellektdan foydalanishni boshqarishni takomillashtirish	254
<i>Kaypova Gulnara Muratbaevna</i>	
Umumta'lim maktablarida tabiiy-ilmiy savodxonlik ko'nikmalarining rivojlantirish masalalari	257
<i>Davletova Hamida Xasan qizi</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarini ma'naviy axloqiy ruhda tarbiyalashning psixologik jihatlari	261
<i>Fayzullayev Ermat Majidovich, Ortiqova Mashxura</i>	
Orkestr va ansamblarning fan sifatidagi o'rni va tarbiyaviy ahamiyati	265
<i>Fayzullayev Ermat Majidovich</i>	
Maktab fizika darslarida interaktiv dasturlar va simulyatorlardan foydalanish metodikasi	269
<i>Xayriddinova Malikaxon Qodirxon qizi</i>	

Musiqada midi musiqiy cholg'ularning raqamli interfeysi.....	274
<i>Omonov Xasanxon Sulaymonovich</i>	
Karyera o'sishida gender tafovutlarning ahamiyati.....	277
<i>Yulchiboyeva Nazokatxon Iqboljon qizi</i>	
Bo'lajak musiqa o'qituvchilarining kreativlik sifatlarini rivojlantirishga ta'sir etuvchi pedagogik omillar	283
<i>Omonov Xasanxon Sulaymonovich, Normuradova Nafisa Kuchkarovna</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarning ekologik tarbiyasi – ijtimoiy pedagogik muammo sifatida	287
<i>Kasimova Dilrabo Baxadirovna, Marjona Atoyeva Ismat qizi</i>	
Ilk yoshdagi bolalar psixologiyasi va rivojlanish xususiyatlari.....	291
<i>Kayumova Nargiza Mirziyatovna, Ne'matjonova Gulzira Ne'matjon qizi</i>	
Jadid pedagogik tafakkurida "o'qituvchi" fenomeni.....	294
<i>Xushbokov Oybek Uralovich</i>	
Maktabga tayyorlov guruhi tarbiyalanuvchilarida savol berish malakalarini shakllantirish	296
<i>Erhanova Nasiba Absayitovna</i>	
Musiqiy ta'limda xalq va zamonaviy qo'shiqlar vositasida maktabgacha yoshdagi bolalarning etnomadaniy komponentlarni shakllantirish	298
<i>Qurbanova Muslima Shavkatbek qizi</i>	
Umumta'lim maktablari o'quvchilarida tadbirkorlik ko'nikmalarini tarkib toptirish metodikasi (biologiya fani misolida).....	300
<i>Akmalova Farida Dilmurod qizi</i>	
Maktabgacha ta'limda adaptiv ta'lim texnologiyalari yordamida bolalar ijodkorlik ko'nikmasini shakllantirish mazmuni.....	304
<i>To'xliboyeva Zuxra Abdumutal qizi</i>	
Maktabgacha yoshdagi iqtidorli bolalar bilan ishlashda ta'lim texnologiyasi	308
<i>Xudoyberdiyeva Durdona Baxodir qizi</i>	
Pedagogik-psixologik qarashlarda otaning oiladagi o'rni haqidagi tasavvurlarni shakllantirish dinamikasiga oid fikrlar talqini.....	311
<i>Karshiyeva Dilafuz Suyunovna, Maxamatova Munisa Mamirzo qizi</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilariga ingliz tilini o'qitishning nazariy va amaliy asoslari	314
<i>Axmatqulova Maxfuza Shuhrat qizi</i>	
Integrativ yondashuv asosida bo'lajak o'qituvchilarda interpersonal intellekt ko'nikmalarini rivojlantirish ...	318
<i>G'ulomova Oychehra No'monjon qizi</i>	
Etnomadaniy qadriyatlarni integratsiyalashgan ta'lim jarayonida maktabgacha yoshdagi bolalarga singdirishning samarali yo'llari	321
<i>G'ulomxo'jayeva Mushtariy Elmurod qizi</i>	
Boshlang'ich sinf ona tili darslarida grafik organayzerlardan foydalanish	324
<i>Iroda Isroilova</i>	
Buxoro iqlimi va tabiiy resurslaridan samarali foydalanish: ekologik va fizik-geografik yondashuv	329
<i>Mardonova Saodat Muzaffarovna</i>	
Effective Traditional and Innovative Approaches in English Language Teaching: Evidence From EFL Classrooms	333
<i>Yuldoshev Khaydarbek</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining lug'at boyligini rivojlantirishda lingvopedagogik yondashuvning nazariy-metodologik asoslari.....	336
<i>Allayarova Sojida Umirzakovna</i>	
Механизмы использования цифровых педагогических технологий для обеспечения непрерывности образовательного процесса учащихся начальных классов в условиях длительного лечения	339
<i>Турсунова Д. З., Холлиева Н. Х.</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida o'tkazilgan o'yin faoliyatlarini bolalar ovozi talaffuzining takomillashuviga ta'siri	342
<i>Kattaxo'jayeva Shaxlohon Bohodirovna</i>	

O'qituvchilar tayyorlashda pedagogik innovatsiyalar va milliy kontentni integratsiya qilish strategiyalari ...	344
<i>Rahmatova Feruza Qudrat qizi</i>	
Maktabgacha katta yoshdagi bolalarni maktab ta'limiga tayyorlash jarayonini tashkil etishda tizimli yondashuv	348
<i>Abdusamatova Nargiza Jamoliddinovna</i>	
Moliyaviy savodxonlik asoslarini shakllantirish uchun "Tejamkor bola" o'yinli ta'lim faoliyatini asosida ishlashni takomillashtirilish.....	352
<i>Rizayeva Munisxon Maxkamovna</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida byudjet hisobi standartlariga (BHS) muvofiq buxgalteriya hisobini tashkil qilish va yuritish tartib-qoidalari.....	356
<i>Boltayev Ahmad Rustamjonovich</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlari moliyaviy munosabatlarning huquqiy asoslari	359
<i>Boymuradov Normurod Abdusadikovich</i>	
Oliy ta'lim muassasalarida jismoniy tarbiya va sportni rivojlantirishning metodologik asoslari.....	362
<i>Ma'rufov Mansurbek Musajonovich, Xonimov Mirqosim Samatqul o'g'li</i>	
O'smirlarda liderlik xususiyatlarini rivojlantirishning ijtimoiy-psixologik xususiyatlari.....	367
<i>Salayeva Dilafuz Buranovna</i>	
Pedagog nutq madaniyatining milliy va umuminsoniy qadriyatlarga ta'siri.....	370
<i>Toshtemirova Nigina Normurod qizi</i>	
Новые методы обучения устному переводу студентов-переводчиков.....	373
<i>Уринбаева Дилдора Утепбергеновна</i>	
O'quvchilarda axborot iste'moli madaniyatini rivojlantirishning pedagogik tuzilmasi	376
<i>Muxammadiyev Baxtiyor Jurayevich</i>	
Boshlang'ich ta'limda o'quvchilarning o'qish savodxonligini xalqaro mezonlar asosida rivojlantirish yo'llari	380
<i>Axrоров Voris Yunusovich, Botirova Ozoda Nasir qizi</i>	
Ta'lim sifatini baholashda raqamli texnologiyalardan foydalanishning o'rni (oliy ta'lim misolida)	385
<i>Axrоров Voris Yunusovich, Boltayeva Jaxona Ulug'bek qizi</i>	
Umumta'lim maktablarida 7-sinf biologiya fanini o'qitishda virtual laboratoriyalardan foydalanishning ta'lim samaradorligiga ta'siri	389
<i>Turakulova Mehriniso Nuriddinovna, Ruziqulova Nilufar Abdumajidovna, Allanzarova Natalya Aleuatdinovna</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarni maktabga tayyorlashning mavjud holati va rivojlantirish strategiyalari ...	393
<i>Mamadaliyeva Mumtozbegin</i>	
6–7 yoshli bolalarning bilim olishga faol qiziqishini rivojlantirish metodikasi	396
<i>Artikova Muhayyo Botiraliyevna, Abduxolisova Gulsanam O'ktambek qizi</i>	
The Main Peculiarities of Abbreviations in Modern English.....	399
<i>Absalomova Aziza Baxodir qizi</i>	
Autizmli bolalarni maktab ta'limiga tayyorlashda bir qator terapiya va metodlardan foydalanish	404
<i>Yoqubova Hurriyat Burxonovna</i>	
Boshlang'ich ta'limda o'yinlar, virtual reallik va geymifikatsiya orqali o'quvchilarning motivatsiyasini oshirish.....	407
<i>Xaitova Nazokat</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining ijodiy ko'nikmalarini rivojlantirishda tabiiy materiallardan foydalanishning pedagogik usullari.....	411
<i>Rustamova Manzura Mirkamalovna, Qo'ziyeva Umriniso Muzaffar qizi</i>	
Bo'lajak muhandislarning loyihalash ko'nikmalarini klaster muhitida rivojlantirish modellari	415
<i>Eshonqulova Shafoat Ergashevna, Sherzod Eshonqulov</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotini rivojlantirish strategiyalarini ishlab chiqish	420
<i>Ermatova Mamlakat Qadirkulovna</i>	
9-sinf o'quvchilarini kasbga yo'naltirishda iqtisodiy ko'nikmalarni shakllantirish pedagogik muammo sifatida.....	423
<i>Eliboyeva Lola Sulaymonovna</i>	

Texnologiya asosidagi ingliz tili o'qitish va o'quvchi mustaqilligi: farmatsevtika talabalari misolida	427
<i>Ikranova Shohsanam Ravshanboy qizi</i>	
Maqollar asosida ingliz tili o'qitishning lingvodidaktik asoslari (Afg'oniston dariy tilli maktablar misolida) ..	430
<i>Samadi Nooria</i>	
Loyihaga asoslangan ta'lim texnologiyasi orqali talabalarda ijtimoiy mas'uliyat kompetensiyasini rivojlantirish tadqiqi	434
<i>Jo'rayeva Zebiniso Yo'ldosheva</i>	
Boshlang'ich sinfda tabiiy fanlarni o'qitish samaradorligini oshirishda innovatsion va zamonaviy pedagogik texnologiyalardan foydalanish	440
<i>Yulchiyeva Zulfiya Baxodir qizi</i>	
Shaxsning individual intellektual rivojlanishi pedagogik muammo sifatida	444
<i>Ol'tiboyeva Kamola Sharofjon qizi</i>	
Boshlang'ich ta'limda o'yin texnologiyalaridan foydalanish orqali o'quvchilar qiziqishini aniqlash yo'llari ...	448
<i>Qalandarova Yulduz G'ayrat qizi</i>	
Проблемы физического воспитания студентов и пути их решения	454
<i>Ходжанов Азиз Рахимович</i>	
Maktabgacha katta yoshdagi bolalarda axloqiy qadriyatlarni shakllantirishda milliy ertaklardan foydalanish texnologiyasi	458
<i>Kayumova Nargiza Mirziyatovna</i>	
Jamiyatda sog'lom turmush tarzini tashkil qilishda jismoniy tarbiya va sport mutaxassislarining o'rni	461
<i>Dehqonova Mahmuda Ortiqovna</i>	
Yadro itqitish sport turida kuch tayyorgarligining biomexanik va funksional ahamiyati	466
<i>Djabbarov Axror Islomovich</i>	
Kompetensiyaviy yondashuv asosida bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining didaktik tayyorgarligini takomillashtirish	469
<i>Axmedova Laylo Baxtiyor qizi</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida tayanch kompetensiyalarni rivojlantirishda shaxsga yo'naltirilgan strategiyalar	475
<i>Urazimbetova Aygul Aralbayevna</i>	
Eshitishda nuqsoni bo'lgan bolalar nutqini rivojlantirishda kompyuter texnologiyalarining pedagogik imkoniyatlari	482
<i>Kamolova Yulduzxon Ma'murjon qizi</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida ma'naviy-ma'rifiy ishlarni tashkil etishda ota-onalar bilan hamkorlikni amalga oshirish texnologiyasi	488
<i>Kasimova Dilrabo Baxadirovna, Jo'rabayeva Nozima Bekmurod qizi</i>	
Psixologik zo'ravonlik oqibatlarini bartaraf etishda psixokorreksion mexanizmlar	491
<i>Tursunpo'latova Zaxro Zafar qizi</i>	
Shifokorlar professional karerasi resurslari va ularning obyektiv ko'rsatkichlari o'rtasidagi bog'liqlikni o'rganish natijalari	496
<i>Arziqulov O'tkirbek Maxammatovich</i>	
Bolalarda maktabgacha ta'lim yoshidagi kommunikativ qobiliyatlarni rivojlantirishda ijodiy o'yinlarning o'rni	501
<i>Berdiyeva Umida G'oyibberdiyevna</i>	
Maktabgacha katta yoshdagi bolalarning neyropedagogik yondashuvlar asosida kognitiv rivojlantirishning mohiyati	505
<i>Aliyeva Odila Madamin qizi</i>	
Emotional Intelligence and Perceptive Ability: Keys to Pedagogical Success	508
<i>Abdurakhimov Shokhasim Abdurakhmonovich</i>	
Bo'lajak logopedlarni og'ir nutq nuqsonli bolalar bilan ishlashga tayyorlashning nazariy asoslari	511
<i>Achilova Sevara Djasirkulovna</i>	
Abdulla Avloniy pedagogik g'oyalarini zamonaviy boshlang'ich ta'lim bilan integratsiyalash	515
<i>Daliyeva Eliza Zokir qizi</i>	

Talabalarda ma'naviy-axloqiy sifatlarni rivojlantirishda Mahmud Qoshg'ariy merosidan foydalanish.....	519
<i>Eliboyeva Lola Sulaymonovna, Ravshanova Sarvinoz O'ktamjon qizi</i>	
Derivation and Nominalization in Medical Terminology: A Comparative Model of Term and Process Name Formation in English and Uzbek	523
<i>Gulnigor Yazdonkulova</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarning nutq buzilishlarida pedagogik-psixologik korreksiya usullari hamda mexanizmlari.....	526
<i>Jo'rayeva Muattar Abdumajit qizi</i>	
Ta'lim sifatini boshqarishga tizimli yondashish hamda pedagogikada PDCA modelining ahamiyati	530
<i>Jumanazarova Gullola Yoqubjanovna, Xolmatova Maftuna Turdimat qizi</i>	
Sun'iy intellekt asosidagi ta'lim vositalarining kimyo ta'limidagi o'rni.....	535
<i>Jumaniyazova Mahliyo Qahramonovna</i>	
Inklyuziv maktab sharoitida kichik maktab yoshidagi bolalarda ijtimoiy-perseptiv tajribani shakllantirish ...	539
<i>Karimova Zulfiya Abduraxmanovna</i>	
Sirdaryo viloyati toponimlarining shakllanish jarayonlari	543
<i>Kenjayeva Iroda Alisherovna</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarni maktab ta'limiga tayyorlashda art texnologiyalardan foydalanishning nazariy-metodologik asoslari.....	546
<i>Mamatova Husnora Eshquvatovna</i>	
O'quvchi yoshlarning innovatsion fikrlashini rivojlantirish va uni amaliy faoliyat bilan integratsiyalash.....	550
<i>Mehmonova Nilufar Shuhratovna</i>	
Integrating Social-Emotional Learning in EFL Classrooms: Enhancing Language Proficiency and Emotional Intelligence.....	553
<i>Meylinorova Feruza Bakhtiyor qizi</i>	
Nodavlat ta'lim tashkilotlari pedagog-tarbiyachilarining malakasini oshirish mexanizmini takomillashtirish	559
<i>Muminova Nargiza Sabitdjanovna</i>	
TEACCH konsepsiyasi – autizm va kommunikativ buzilishlari bo'lgan bolalarni davolash va o'qitish dasturi	562
<i>Murodova Sarvigul Raxim qizi</i>	
Aksiologik yondashuvlar asosida bo'lajak pedagoglarda altruizm ko'nikmalarini shakllantirishning funksional modeli	566
<i>Norboyeva Moxigul Shavkat qizi</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida o'yin texnologiyalari asosida bolalarning shaxsiy va ijtimoiy kompetensiyalarini takomillashtirish	569
<i>Norqulova Ma'mura Husniddin qizi</i>	
Umumiy o'rta ta'lim maktablarining 6-sinfida o'qitiladigan "Tabiiy fanlar"dan mashg'ulotlarni tashkil etish metodikasi.....	574
<i>Qo'qonboyeva Shaxlo Rafikjonovna</i>	
The Intersection of Science and Pedagogy: The Teacher's Role in Professional Evolution	580
<i>Rahimberdiyev Rustam Abdunasirovich, Shukurova Madina</i>	
Maktabgacha katta guruhlarida STEAM texnologiyasi bilan tanishtirishning pedagogik-psixologik xususiyatlari	583
<i>Rakhimova Laylo Hamidjon qizi</i>	
Hamshiralik ishida raqamli texnologiyalardan foydalanishning samaradorligi.....	586
<i>Rasulova Gulmira, Amonova Dildora, Abdurahmonov Aziz, Hakimova X. X.</i>	
Kurashchilarda muvozanat (balance) va ko'tarib uloqtirish texnikasi o'rtasidagi bog'liqlik	590
<i>Shermatov Gulom Qaxxorovich</i>	
O'qituvchi shaxsining o'zini o'zi rivojlantirishida akmeologik pozitsiyaning o'rni.....	594
<i>Xaitov Abdusolim Abdulkim o'g'li</i>	
Lego-qurilish, konstruksiyalash, robototexnika – STEAM ta'lim moduli sifatida	596
<i>Xamroyeva Sitara Samadovna</i>	

Raqamli jamiyatda o'smir yoshdagi o'quvchilarning huquqiy axborot olish madaniyatini rivojlantirish mexanizmlari	599
<i>Xayrullayev Axror Aktam o'g'li</i>	
Maktabgacha ta'limda axborot kommunikatsiya texnologiyalari yordamida ta'limiy o'yinlarni loyihalash va joriy etish	602
<i>Xikmatova Moxinur Amir qizi</i>	
Boshlang'ich sinflarda tabiiy fanlar orqali kognitiv qobiliyatlarni rivojlantirish zamonaviy yechimlarini ishlab chiqish usullari	605
<i>Xolmo'minova Mohichehra Bahrom qizi</i>	
O'quvchilarning biologiyaga qiziqishini oshirishda innovatsion ta'lim metodlari	609
<i>Xudayberganova Madina Saotboy qizi, Abdiqodirov Murodxo'ja Alisher o'g'li, Nishanbayeva Arayim User qizi</i>	
Oliy ta'lim muassasalarida shug'ullanuvchi voleybolchi qizlarning musobaqa oldi jismoniy va psixologik tayyorgarligini takomillashtirish metodikasi	612
<i>Xudoynazarova Sayyora Ravshanovna</i>	
Maktabgacha ta'limda milliy qadriyatlar asosida bolalarni axloqiy tarbiyalash texnologiyalari	618
<i>Yo'ldoshboyeva Gulmira Xushnudovna</i>	
Umumta'lim maktab seksiyasi uzunlikka sakrovchilarining jismoniy rivojlanganlik darajasi	621
<i>Zokir Akramov O'tkir o'g'li</i>	
Perseptiv qobiliyat: o'qituvchining o'quvchini tushunish sa'nati	625
<i>Zokirov Mirzaraxim Abdaliyevich</i>	
Ожидания и потребности родителей как основа продвижения услуг дошкольного образовательного учреждения в Республике Узбекистан	628
<i>Ким Ирина Николаевна, Аббосхонова Зухра Баходир кизи</i>	
Экспериментальная деятельность – метод развития здоровьесберегающей компетентности у детей старшего дошкольного возраста	631
<i>Ким Ирина Николаевна, Алиходжаева Райхон Шавкат кизи</i>	
Подготовка детей-билингвов к школьному обучению: интеграция цифровых и традиционных педагогических методов	634
<i>Ким Ирина Николаевна, Умарова Шоиста Рустамовна</i>	

JAMIYATDA SOG'LOM TURMUSH TARZINI TASHKIL QILISHDA JISMONIY TARBIYA VA SPORT MUTAXASSISLARINING O'RNI

Dehqonova Mahmuda Ortiqovna

O'zbekiston Xalqaro Islomshunoslik Akademiyasi
"Ijtimoiy fanlar va huquq" kafedrasida dotsenti

Annotatsiya: Jismoniy tarbiya va sport milliy genofondni shakllantirish, sog'lom turmush tarzini to'g'ri tashkil etish hamda yosh avlodni sog'lom tarbiyalashda muhim ma'naviy, mafkuraviy va amaliy vosita hisoblanadi. Jismoniy tarbiya va sport orqali sog'lom insonni shakllantirish butun jamiyatning ustuvor vazifasi bo'lishi lozim. Har bir inson, oila va ota-onaning jismoniy tarbiya hamda sport bilan muntazam shug'ullanishni odat darajasiga ko'tarishi, uni qadriyat sifatida e'zozlashi jamiyatda sog'lom turmush tarzining barqaror rivojlanishiga xizmat qiladi. Mazkur maqola sog'lom turmush tarzini to'g'ri tashkil etishda jismoniy tarbiya va sport mutaxassislarining pedagogik faoliyati masalalarini yoritishga bag'ishlangan.

Kalit so'zlar: jismoniy madaniyat, sog'lom turmush tarzi, sport, o'qituvchi, o'qituvchi-trener, amaliy mashg'ulotlar, mardlik, chaqqonlik, pedagogika, psixologiya.

Abstract: Physical education and sports are widely used as moral, ideological, and practical tools in the formation of the national gene pool, the proper organization of a healthy lifestyle, and the development of a healthy younger generation. Encouraging individuals, families, and parents to make physical activity and sports a regular habit and to recognize them as social values contributes to the sustainable promotion of a healthy lifestyle in society. This article is devoted to the analysis of the educational activities of physical education and sports professionals in the organization of a healthy lifestyle.

Key words: physical education, healthy lifestyle, sport, teacher, teacher-coach, practical exercises, courage, endurance, pedagogy, psychology.

Аннотация: Физическая культура и спорт широко используются как моральный, идеологический и практический инструмент в формировании национального генофонда, правильной организации здорового образа жизни и воспитании здорового молодого поколения. Формирование привычки к регулярным занятиям физической культурой и спортом в семье и обществе, а также их признание в качестве ценности, способствует устойчивому развитию здорового образа жизни в обществе. Статья посвящена анализу педагогической деятельности специалистов в области физической культуры и спорта в процессе организации здорового образа жизни.

Ключевые слова: физическая культура, здоровый образ жизни, спорт, учитель, педагог-тренер, практические занятия, смелость, выносливость, педагогика, психология.

KIRISH

Inson faoliyatida jismoniy tarbiyaning amaliy natijasi kishining jismoniy tayyorgarligi, harakat bilim va ko'nikmalarining barkamollik darajasi, yuksak hayotiy kuchga egaligi, sport sohasida erishgan yutuqlari hamda aqliy rivojlanganligi bilan belgilanadi. Milliy genofondning shakllanishi, sog'lom turmush tarzini to'g'ri tashkil etish va yosh avlodni sog'lom tarbiyalashda jismoniy tarbiya va sport ma'naviy hamda mafkuraviy vosita sifatida qo'llaniladi.

Bugungi kunda demokratik jamiyatni ajdodlar merosi, milliy qadriyatlar asosida, o'z turmush tarzimiz talablaridan kelib chiqqan holda barpo etishga intilmoqdamiz. Ana shu jarayonlar negizida sog'lom inson omili muhim o'rin egallaydi. Jismoniy tarbiya va sport orqali sog'lom insonni shakllantirish butun jamiyatning ustuvor vazifasi bo'lishi lozim.

Har bir inson, oila va ota-onaning jismoniy tarbiya hamda sport bilan shug'ullanishni odat darajasiga ko'tarishi, uni qadriyat sifatida e'zozlashi jamiyatda jismoniy tarbiya va sport bilan uzluksiz shug'ullanish jarayonini ta'minlaydi. Jismoniy tarbiya o'quvchilarda jismoniy va irodaviy sifatlarni shakllantirish, ularni aqliy va jismoniy jihatdan mehnat faoliyati hamda Vatan mudofaasiga tayyorlashga yo'naltirilgan pedagogik jarayon bo'lib, ijtimoiy tarbiya tizimining muhim tarkibiy qismlaridan biri hisoblanadi^[1].

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Yoshlarning sog'lom bo'lib voyaga yetishini ta'minlash masalasi milliy pedagogikamiz, xalq og'zaki ijodi hamda mutafakkirlar asarlarining bosh g'oyalaridan biri bo'lib kelgan. Abu Ali ibn Sino insonga xos bo'lgan ijobiy fazilatlarni sanab o'tar ekan, quyidagilarga alohida urg'u beradi ^[2]:

1. **Jasurlik** – biror ishni bajarishda kishining jasorati, chidamliligi, inson boshiga tushgan qiyinchiliklarni yengib o'tishga xizmat qiluvchi quvvat.
2. **Aqlilik** – biror ishni bajarishda shoshma-shosharlikdan saqlovchi quvvat.
3. **Ziyraklik** – sezgi orqali idrok etilgan hodisalarning haqiqiy mazmunini tez anglashga yordam beruvchi quvvat.

Abdulla Avloniyning fikricha, sog'lom fikr, yuksak axloq va ilm-ma'rifatga ega bo'lish uchun badan tarbiyasi bilan shug'ullanish zarur: "Badanning salomat va quvvatli bo'lmog'i insonga eng kerakli narsadir. Chunki o'qimoq, o'qitmoq, o'rganmoq va o'rgatmoq uchun insonga kuchli, kasalsiz vujud lozim. Sog'lom badanga ega bo'lmagan insonlar o'z amallari va ishlarida kamchilikka yo'l qo'yurlar. Badan tarbiyasining fikr tarbiyasiga ham yordami bordir. Jism ila ruh ikki tomonli bir butunlik bo'lib, ular bir-birini to'ldiradi. Agar jism poklik bilan ziynatlanmasa, yomon xulqlardan saqlanmasa, fikr tarbiyasi ham yetarli darajada bo'lmaydi. Fikr tarbiyasi uchun mehnat va sog'lom vujud zarurdir".

Buyuk pedagog Abdulla Avloniy o'zining "Turkiy guliston yoxud axloq" asarida bu borada quyidagilarni ta'kidlagan: "Nazofat (gigiyena) deb a'zolarimizni, kiyimlarimizni va asboblarimizni pok va toza tutmoq tushuniladi. Poklik zehn va idrokni keng hamda o'tkir qiladi, xalq orasida e'tibor va shuhratga sabab bo'ladi. Poklik orqali turli kasalliklardan saqlanib, salomatlikni asrash mumkin. Pok bo'lish salomatlik va saodat uchun eng zarur omildir. Yirtilgan yoki eski kiyim kiyish ayb emas, biroq yangi kiyimlarni kir qilib yurish katta ayb va nuqson hisoblanadi" ^[2].

O'quvchilarda mustahkam iroda, qat'iy xarakter va intizomga so'zsiz amal qilish ko'nikmalarini shakllantirish jismoniy tarbiyaning muhim vazifalaridan biridir. Jismoniy tarbiyani tashkil etish jarayonida o'quvchilarni gigiyena qoidalari bilan tanishtirish hamda ularga qat'iy rioya qilish ko'nikmalarini shakllantirish muhim ahamiyat kasb etadi. Jismoniy tarbiya bolalarga faqat oila yoki ta'lim muassasalaridagi mashg'ulotlar jarayonidagina emas, balki sinfdan va maktabdan tashqari mashg'ulotlar, turli musobaqalar hamda ommaviy tadbirlar davomida ham samarali tashkil etilishi maqsadga muvofiqdir. "Sog'lom tanda sog' aql" degan xalq maqolida jismoniy tarbiyaning mazmun-mohiyati lo'nda va aniq ifodalangan. Jismoniy tarbiyani bugungi kun talablari asosida yuqori darajaga ko'tarish o'quvchilar orasida salbiy holatlarning keng tarqalishining oldini oladi ^[3].

Jamiyatda sog'lom turmush tarzini shakllantirish, aholining, ayniqsa yosh avlodning jismoniy tarbiya va ommaviy sport bilan muntazam shug'ullanishi uchun zamon talablariga mos shart-sharoitlar yaratish, sport musobaqalari orqali yoshlarda o'z irodasi, kuchi va imkoniyatlariga bo'lgan ishonchni mustahkamlash, mardlik va vatanparvarlik, ona Vatanga sadoqat tuyg'ularini kamol toptirish muhim ahamiyat kasb etadi. Shu bilan birga, jismoniy tarbiya va ommaviy sportni yanada rivojlantirish, aholining barcha qatlamlari, ayniqsa yoshlarni jismoniy tarbiya va sport bilan muntazam shug'ullanishga jalb etish hamda mamlakatimizda ushbu sohada yaratilgan shart-sharoitlardan samarali foydalanish zarurati mavjud. Ushbu vazifalardan kelib chiqqan holda jismoniy tarbiya va sport sohasi uchun kadrlar tayyorlash, ularni qayta tayyorlash va malakasini oshirish muassasalarini ilmiy-uslubiy jihatdan qo'llab-quvvatlash hamda sport maktablarini yuqori malakali murabbiylar va tibbiyot xodimlari bilan ta'minlash masalalarining dolzarbligi yaqqol namoyon bo'ladi.

Jismoniy tarbiya va sport mutaxassislari faoliyatini pedagogik jihatdan boshqarish o'ziga xos xususiyatlarga ega bo'lib, turli ta'lim muassasalarida, jumladan, umumiy o'rta ta'lim maktablari, "Barkamol avlod" bolalar va o'smirlar sport maktablari hamda nodavlat sport ta'lim muassasalarida o'qituvchi-trenerlar va sport mutaxassislari faoliyat olib boradilar ^[5]. Turli ta'lim muassasalarida faoliyat yurituvchi mutaxassislar ta'lim muassasasining funksional vazifalaridan kelib chiqqan holda o'z faoliyatini tashkil etadilar.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Ushbu tadqiqotda jamiyatda sog'lom turmush tarzini shakllantirishda jismoniy tarbiya va sport mutaxassislarning o'rni empirik va nazariy ma'lumotlar asosida o'rganildi. Tadqiqot ma'lumotlari ilmiy adabiyotlar tahlili, normativ-huquqiy hujjatlar, pedagogik tajriba materiallari hamda jismoniy tarbiya va sport sohasida faoliyat yuritayotgan mutaxassislarning amaliy faoliyatiga oid kuzatuvlar orqali to'plandi. Shuningdek, umumiy o'rta ta'lim muassasalari va sport maktablarida tashkil etilayotgan mashg'ulotlar jarayoni o'rganildi. Olingan ma'lumotlar taqqoslash, tizimlashtirish va umumlashtirish usullari yordamida tahlil qilinib, jismoniy tarbiya va sport mutaxassislarning sog'lom turmush tarzini shakllantirishdagi pedagogik faoliyati samaradorligi baholandi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Biz quyida shaxsiy tajribamizdan kelib chiqib, umumiy o'rta ta'lim maktablari hamda Barkamol avlod bolalar sport maktablari o'qituvchi-trenerlarining pedagogik boshqaruvdagi o'ziga xos xususiyatlarini tahlil etdik. Jismoniy tarbiya o'qituvchisining ish sohasi odatda sinf xonasiga qaraganda ancha keng bo'lib, mashg'ulotlar sharoiti vaqt-vaqti bilan o'zgarib turadi ^[6].

Mazkur sharoitlar sport maydonchasi, gimnastika zali, basseyn yoki ochiq maydon bo'lishi mumkin. Mashg'ulotlarda ko'p sonli hamda ko'pincha noto'g'ri foydalanilganda xavf tug'dirishi mumkin bo'lgan inventar va murakkab jihozlardan foydalaniladi. Shuningdek, o'quvchilarning yuqori harakat faolligi jarohatlar yuzaga kelishi hamda murakkab munosabatlar shakllanishi ehtimolini inkor etmaydi. Bir o'quv kuni davomida turli yoshdagi o'quvchilar bilan ishlash, shuningdek, muayyan sinf o'quvchilarining jismoniy rivojlanganlik darajasini hisobga olish zarurati (dastur sinfdagi barcha o'quvchilar uchun bir xil yakuniy talablarni belgilaydi) mashg'ulotlarga tayyorgarlik jarayonida alohida qiyinchiliklar tug'diradi.

Odatda, jismoniy tarbiya o'qituvchisi maktabda ko'plab ommaviy tadbirlarni tashkil etadi. 200–300 kishini qamrab oluvchi yirik jismoniy tarbiya va sport tadbirlarida sport tashkilotchilari, jamoatchi hakamlar, trenerlar, sport jamoasi a'zolari va boshqa jismoniy tarbiya hamda sport faollari ishtirok etadi. O'qituvchi ushbu ko'p sonli faollarning faoliyatini muvofiqlashtiradi va boshqaradi ^[7].

Shuningdek, u o'qituvchilar jamoasi, sinf rahbarlari hamda pedagog-tarbiyachilarga tarbiyaviy vazifalarni hal etishda yordam beradi, ularni ommaviy jismoniy tarbiya va sport tadbirlariga (sport marafonlari, bayramlar, sayrlar, umumta'lim muassasasi miqyosidagi musobaqalar, sport kechalari va boshqalarga) rahbarlik qilishga jalb etadi. Ushbu xilma-xil faoliyatning muvaffaqiyati ko'plab omillarga bog'liq bo'lib, u bir qator fazilatlar, malaka va kasbiy qobiliyatlarni talab etadi. Jismoniy tarbiya o'qituvchisi o'quv mashg'ulotlari jarayonini samarali tashkil etish uchun jismoniy tarbiya fanining nazariy asoslarini chuqur bilishi zarur ^[8].

O'qituvchi o'z fanini mukammal bilish bilan birga, pedagogika, psixologiya, anatomiya, fiziologiya, gigiyena, tibbiyot hamda inson fiziologiyasiga oid fanlar bo'yicha tizimli bilimlarga ega bo'lishi lozim.

1. Maktab jismoniy tarbiya o'qituvchisi quyidagilarni bilishi kerak:

- milliy tarbiyaning tarkibiy qismi sifatida jismoniy tarbiyaning umumiy va aniq maqsadlarini belgilash;
- jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlarining maqsadi hamda vazifalarini aniqlash;
- jismoniy ta'lim-tarbiyada zamonaviy metodlarni tanlash va qo'llash;
- jismoniy tarbiya va sportning turli vositalaridan samarali foydalanish;
- sport bilan shug'ullanuvchilarning yosh-jins, morfofunktsional, individual-psixologik hamda ijtimoiy-psixologik xususiyatlarini hisobga olgan holda mashg'ulotlarning turli shakllarini tanlash, sportning milliy turlari va madaniy an'analaridan foydalanish;
- ta'lim oluvchilarda shaxsiy gigiyenaga rioya qilish, organizmni mustahkamlash va uning holatini nazorat qilish ko'nikmalarini shakllantirish;
- shifokor nazorati va pedagogik nazorat metodlari, mashg'ulotlarda xavfsizlikni ta'minlash usullari hamda birinchi tibbiy yordam ko'rsatish malakalariga ega bo'lish;
- o'quvchilarda mashg'ulotlarga tayyorlanish va ularni o'tkazishda o'z-o'ziga xizmat ko'rsatish ko'nikmalarini rivojlantirish;
- har kuni turli shakldagi jismoniy mashg'ulotlarni tashkil etish va o'tkazishga qodir bo'lgan faol sportchilarni tayyorlash;
- ilg'or pedagogik tajribani tahlil qilish, umumlashtirish va ijodiy qo'llash, kasbiy hamda psixologik-pedagogik tayyorgarlik darajasini muntazam oshirib borish;
- yuqori darajadagi uyushqoqlik va tashabbuskorlikni namoyon etish hamda o'z faoliyati mazmunini uzluksiz takomillashtirib borish.

Sport turi bo'yicha o'qituvchi-trener faoliyati jismoniy tarbiya o'qituvchisining ish faoliyatidan sezilarli darajada farq qiladi. Trenerning faoliyati, avvalo, o'quvchi va yoshlarning sport qobiliyatlarini aniqlash va rivojlantirishga, ularning sportdagi hayot yo'lini oldindan belgilashga qaratilgan bo'ladi. Shaxsning jismoniy va ruhiy jihatdan uyg'un kamol topishi uning sport faoliyatidagi muvaffaqiyatlari uchun muhim asos bo'lib xizmat qiladi. Sport turi bo'yicha o'qituvchi-trener uchun zarur bo'lgan bilimlar tizimi va ularning mazmuni o'ziga xos xususiyatlarga ega ^[9].

Trener sportchilarni tayyorlashning milliy tizimi tamoyillari, vositalari va metodlari, sportchilar tayyorlashga qo'yiladigan asosiy xalqaro talablar, tanlangan sport turida ta'lim va trening (mashg'ulot) nazariyasi hamda metodikasi, jismoniy mashqlarni o'rgatish metodikasi, o'quv-trening jarayonini tashkil etishning psixologik-pedagogik qonuniyatlari, sportchilar tayyorlashda turli didaktik vositalardan foydalanish imkoniyatlari, sport bilan shug'ullanuvchilarning yosh-jins xususiyatlari hamda jismoniy sifatlar va harakat malakalarini rivojlantirish qonuniyatlarini mukammal bilishi zarur.

2. Bu borada o'qituvchi-trener quyidagilarni bilishi lozim:

- sport tayyorgarligining umumiy va aniq maqsadlarini belgilash;
- mashg'ulot jarayonida shug'ullanuvchilarning yosh-jins, morfofunktsional va individual-psixologik xususiyatlarini hisobga olib zamonaviy metodlarni qo'llash;
- sportchilar faoliyati natijalariga ko'ra o'z ishiga zarur tuzatishlar kiritish;
- zamonaviy o'lchov vositalari va xavfsizlikni ta'minlovchi usullardan foydalangan holda sport-pedagogik nazoratni amalga oshirish;
- musobaqalarni tashkil etish va ularda hakam yoki guruh vakili sifatida ishtirok etish;
- shug'ullanuvchilarda mashg'ulotlarni tashkil etish va o'tkazish hamda o'z-o'ziga xizmat ko'rsatish ko'nikmalarini shakllantirish;
- shug'ullanuvchilar o'rtasida kasbga yo'naltirish ishlarini olib borish hamda sport faollarini tayyorlash.

Umumiy o'rta ta'lim maktablaridan farqli ravishda, bolalar va o'smirlar sport maktabi (BO'SM) trenerining ish sharoiti o'ziga xos xususiyatlarga ega. Ushbu xususiyatlarga mashg'ulotlarni tanlash va ularda ishtirok etishning ixtiyoriyligi, sport yig'inlari va musobaqalar jarayonida yuzaga keladigan alohida muloqot sharoitlari, shuningdek, jismoniy imkoniyatlar va texnik barkamollik darajasini doimiy saqlab turish zarurati kiradi [10].

Trenerning jismoniy imkoniyatlari deganda uning salomatlik holati va shug'ullanuvchilar bilan birgalikda mashqlarni bajarish qobiliyati tushuniladi. Texnik barkamollik esa mashqlarni texnik jihatdan to'g'ri bajarish malakasi bilan belgilanadi. Sport murabbiyining tarbiyaviy faoliyati uzluksiz jarayon bo'lib, u mashg'ulotlar bilan cheklanmaydi. Trener sportchilar hayot tarzi, hayotiy tanlovlari va dunyoqarashining shakllanishiga katta ta'sir ko'rsatadi. Bolalar sport jamoasi o'zining murakkab boshqaruv tizimi va psixologik xususiyatlari bilan ajralib turadi. Shu bois, mashg'ulotlarga barqaror qiziqishni shakllantirish trener faoliyatining muhim yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Ayniqsa, sport faoliyatini endigina boshlagan shug'ullanuvchilar bilan ishlashda mashg'ulotlarning bir xilligi ularning qiziqishini tez so'ndirishi mumkinligini hisobga olish zarur.

Yuqori malakali sportchilar bilan ishlovchi trenerlar pedagogik faoliyatining muvaffaqiyatli ko'rsatkichlariga quyidagilar kiradi:

- guruh va individual sportchilar tomonidan yuqori natijalarga erishilishi;
- jamoa a'zolarining ijtimoiy-axloqiy va sport etikasi me'yorlariga rioya qilishi;
- sportchilar shaxsining har tomonlama rivojlanishiga zarar yetkazmagan holda sportda yuqori natijalarga erishish uchun zarur shart-sharoitlarning yaratilishi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Yuqoridagilardan kelib chiqqan holda, umumiy o'rta ta'lim maktablari hamda jismoniy tarbiya va sport maktablarida faoliyat yuritayotgan o'qituvchi-trenerlar va sport bo'yicha mutaxassislarning ish faoliyatini samarali boshqarish bo'yicha quyidagi tavsiyalarni beramiz:

- jismoniy tarbiya va sport sog'lomlashtirish faoliyati bo'yicha aniq maqsadlarni belgilash hamda ularni amalga oshirishda zamonaviy metodlarni tanlash va qo'llash;
- jismoniy tarbiya va sport sog'lomlashtirish tadbirlarini o'tkazishda xilma-xil jismoniy tarbiya vositalaridan foydalanish, o'quv-amaliy mashg'ulotlarni innovatsion pedagogik texnologiyalar asosida izchil tashkil etish, mashg'ulotlar jarayoniga axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini faol tatbiq etish;
- o'quvchi-yoshlar va ko'ngilli shug'ullanuvchilarning yosh-jins, morfofunktsional, individual-psixologik xususiyatlari, ularning jismoniy tayyorgarligi va salomatligi, shuningdek, jamoaning ijtimoiy-psixologik xususiyatlarini alohida inobatga olish;
- shifokor nazorati va pedagogik nazorat metodlarini, mashg'ulotlarda xavfsizlikni ta'minlovchi usullarni hamda birinchi tibbiy yordam ko'rsatish usullarini bilish;

- mashqlarga tayyorlash jarayonida o'quvchilarning ongi va qalbiga ma'naviy-ma'rifiy g'oyalarni singdirish zarur. Chunki har bir xalq o'yini o'zida xalqimizning yuksak madaniyati va qadriyatlarini aks ettiradi. O'yinlarni tushuntirish jarayonida milliy madaniyat va ma'naviyat qirralarini tahlil qilib, ularning mohiyatini o'quvchilarga yetkazish;
- o'yinlar orqali ko'zda tutilgan umuminsoniy fazilatlar – mardlik, jasurlik, epchillik, murosallilik, adolatparvarlik va xalqparvarlik kabi xislatlarni shakllantirish;
- o'yin jarayonida o'quvchilarning fikrlash qobiliyatini yanada rivojlantirish, murakkab vaziyatlarda to'g'ri qaror qabul qilish hamda aniq choralar ko'rishga o'rgatish;
- jismoniy tarbiya va sport sog'lomlashtirish faoliyati bilan shug'ullanuvchi barcha mutaxassislar ilg'or pedagogik tajribalarni tahlil qilish, ulardan ijodiy foydalanish, pedagogik-psixologik bilimlar hamda kasbiy tayyorlik darajasini muntazam oshirib borishlari lozim.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Avloniy A. Turkiy guliston yoxud axloq. – T.: "O'qituvchi", 2008.
2. Belarusova V.V. va boshqalar. Pedagogika. – T.: "O'qituvchi", 1990.
3. To'xtaxo'jayeva M.X., Nishonova S., Hasanboyev J., Sayidahmedov N., Madiyarova S., Usmonboyeva M., Nishonova N., Qoldibekova A. Pedagogika nazariyasi va tarixi. I qism. Pedagogika nazariyasi. – T.: "O'qituvchi", 2006.
4. Hoshimov K., Ochil S. O'zbek pedagogikasi antologiyasi. – T.: "O'qituvchi", 2010.
5. Yarashev K.D. Jismoniy tarbiya va sportni boshqarish. – T.: Abu Ali ibn Sino nomidagi tibbiyot nashriyoti, 2002.
6. Zayniddinov T.B., Achilov T. "Jismoniy tarbiya o'qitish metodikasi" o'quv fan dasturi. – T.: Nizomiy nomidagi TDPU, 2015.
7. Filaire E., Sagnol M., Ferrand C., Maso F., Lac G. (2001). Psychophysiological stress in judo athletes during competitions. *Journal of Sports Medicine and Physical Fitness*, 41(2), pp. 263–268.
8. Mirzaei B., Curby D.G., Rahmani-Nia F., Moghadasi M. (2009). Physiological profile of elite Iranian junior freestyle wrestlers. *The Journal of Strength & Conditioning Research*, vol. 23, no. 8, pp. 2339–2344.
9. Graczyk M., Hucinski T., Norkowski H., Pęczak-Graczyk A., Rozanowska A. (2010). The level of aggression syndrome and a type of practised combat sport. *Journal of Combat Sports and Martial Arts*, vol. 1(2), pp. 1–14.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №2(1)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzilimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.